Sergiu MATVEEV, ***Procesele etno-culturale din spațiul carpato-nistrean în secolele II-XIV Istoriografia sovietică,*** Chișinău, Edit. Pontos, 2009, 230 p., 5 tab.

Deşi au trecut două decenii de la dispariția Imperiului Sovietic, apreciată mai mult sau mai puțin de anumite forțe politice din fostele republici unionale, trebuie menționat că la ora actuală nu sunt cunoscute în detaliu toate mijloacele şi practicile prin care regimul comunist a contribuit la falsificarea şi modificarea adevărului istoric. Repercusiunile acelor vremuri tragice se resimt şi astăzi în sânul comunităților din statele devenite independente, care au avut nefericirea să trăiască în acele timpuri în care bazele societății erau constituite de o ideologie dominantă, colectivism şi controlul total al regimului asupra existenței fizice şi mentale a cetățenilor. Cu toate acestea, trebuie menționat că deşi astăzi, la nivelul societății academice, munca de cercetare în vederea desluşirii veridicității trecutului este abia la început de drum, acest demers este tot mai des abordat de noua generație de cercetători.

Chiar dacă, în prezent, cunoştințele noastre nu s-au îmbogățit semnificativ în ceea ce priveşte metodele de falsificare şi distorsionare a adevărului istoric sau de interpretare a evenimentelor şi realităților istorice, trebuie menționat totuşi că în ultimii ani s-au făcut progrese deosebite în mediul ştiințific din spațiul ex-sovietic. Acestei faze de explorare care are drept scop atât analiza interpretării realităților istorice, cât şi a teoriilor şi metodelor ce au denaturat redarea nepartinică a istoriei, i se circumscrie şi lucrarea *Procesele etno-culturale din spațiul carpato-nistrean în secolele II-XIV. Istoriografia sovietică.*

Această monografie, având drept autor pe specialistul Sergiu Matveev, conferențiar universitar la Catedra de Arheologie şi Istorie Antică de la Universitatea de Stat din Chişinău, reprezintă un studiu complex, consacrat analizei proceselor etno-culturale din spațiul cuprins între Carpați şi Nistru în veacurile II-XIV, aşa cum rezultă din reflectarea în istoriografia sovietică postbelică.

Cartea a fost publicată în cadrul seriei monografice a Asociației Naționale a Tinerilor Istorici din Moldova şi a Societății de Studii Sud-Est Europene din Moldova, coordonate de istoricii Sergiu Musteață şi Alexandru Popa.

Apariția acestei lucrări în paginile căreia este efectuată atât o analiză minuțioasă a influenței factorului politic în scrierea istoriei, cât şi a modului cum au fost studiate şi interpretate realitățile istorice pe parcursul celor 12 secole din spațiul carpato-nistrean, constituie o contribuție importantă la evoluția cunoaşterii modului în care, în baza unor hotărâri ale partidului comunist, s-a scris istoria acestui spațiu în epoca următoare celui de-Al Doilea Război Mondial.

De la bun început ținem să menționăm că rândurile de față nu reprezintă doar o obligație asumată de noi în vederea realizării acestei prezentări, ci şi plăcerea de a citi o carte complexă dedicată proceselor etno-culturale din spațiul carpato-nistrean, dar şi diverselor opinii şi probleme controversate generate de atari studii etno-culturale. Dincolo de calitatea de amic al lui Sergiu Matveev, am convingerea că mulți cercetători care se ocupă de numeroasele aspecte istorice ale zonei dintre Carpați şi Nistru, şi-ar fi dorit să gândească această lucrare sau să fie printre cei care au elaborat-o. În opinia noastră, ne aflăm în fața unei abordări plurivalente care, cu siguranță, va fi parcursă şi utilizată mult timp de acum înainte.

Necesitatea unei astfel de lucrări, în care fenomenele şi procesele etno-culturale din acest areal, delimitat de antichitate şi perioada medievală timpurie, să fie supuse unei analize minuțioase, era evidentă de mai mult timp în literatura ştiințifică. De altfel, schimbările din ultimele două decenii, survenite şi în această parte a Europei, au contribuit benefic la sporirea interesului cercetătorilor atât față de studiile asupra vieții sociale, cât şi a proceselor etno-culturale. Aceste modificări majore, inclusiv la nivel mental, au permis apariția în literatura istorică şi arheologică din Republica Moldova a unor studii ştiințifice ce conțin opinii şi abordări în care se constată o modificare a concepțiilor. În cadrul acestora se poate remarca, nu o dată, existența mai multor puncte de vedere care nu sunt identice cu cele impuse de autoritate, aşa cum se întâmpla în trecut, când totul se făcea la comanda politică a partidului comunist.

Această realitate ne dă speranța că ne aflăm într-o perioadă care va contribui notabil la redresarea calitativă atât a cercetării istorice din Republica Moldova, cât şi a celei din partea sud-estică a Europei. Aceste transformări au survenit oportun acum ca urmare a diminuării imixtiunii factorului politic în cercetarea istorică, a nestânjenitei circulații a informațiilor, dar şi a libertății specialiştilor de a aborda problemele existente doar din perspectiva analizei imparțiale a izvoarelor istorice (scrise, arheologice) şi utilizarea pluridisciplinarității.

Lucrarea elaborată de Sergiu Matveev se înscrie, astfel, în seria de investigații pe care o serie de cercetători din Republica Moldova le efectuează în vederea reconstituirii obiective, echidistante şi imparțiale a trecutului spațiului est-carpatic.

De asemenea, în paginile acestui studiu monografic se face o apreciere critică a metodelor de cercetare utilizate până la începutul anilor '90 ai secolului XX, dar şi o analiză a diverşilor factori care au influențat, direct sau indirect, cercetarea istorică în anumite etape temporale.

Autorul şi-a elaborat expozeul sub semnul imparțialității şi al analizei minuțioase a cauzelor care au condus la încetățenirea „paradigmei" în mediile academice din URSS, iar prin intermediul acestora, şi „în conştiința colectivă", a unor opinii total inadecvate realităților ştiințifice, adeseori chiar răstălmăcite metodologic.

De la bun început trebuie menționat că, din punctul de vedere al limitelor cronologice şi geografice, studiul istoriografic reliefat implică două nivele de interpretare. În cel dintâi, autorul plasează obiectul investigației – scrisul istoric sovietic, cuprins cronologic între apariția primelor lucrări dedicate proceselor etno-culturale în secolele II-XIV, în spațiul de la est de Carpați, iar mai apoi din intervalul temporal situat între anii 1945-1991, în conivență geografică cu principalele instituții de cercetare din URSS. Pe al doilea palier, Sergiu Matveev include problemele cercetate în cadrul istoriografiei sovietice, înseriate cronologic de la formarea culturii Sântana de Mureş-Černjahov şi până la crearea statului medieval Moldova, dar şi privind extinderea romanicilor de est în aria dintre Nistru şi Bug.

Sub aspect geografic, spațiul abordat de autor este cel cuprins între Carpații Orientali, la vest, şi râul Nistru, la est. Nu au fost însă omise descoperirile importante din regiunile învecinate, care sunt uneori definitorii pentru fenomenul studiat.

De asemenea, trebuie menționat că pentru a înțelege corect cauzele obiective ale proceselor etno-culturale (geneza, derularea şi finalitatea lor) supuse cercetării, dar şi mediul politic şi ideologic în care au avut loc chestionarea acestora, autorul a trebuit să recurgă la o cercetare minuțioasă şi a opiniilor emise cu privire la epoca dată, în intervalul anterior instaurării regimului comunist în acest spațiu continental.

La baza acestui studiu monografic, dedicat proceselor etno-culturale, stau formele şi variabilele adoptate de conceptul etnicității în perioada sovietică.

Lucrarea supusă acum reflecției noastre de specialitate (o variantă uşor modificată a tezei de doctorat), în forma în care a fost structurată de autor, cuprinde toate elementele importante ale subiectului supus dezbaterii de profil.

Ea conține 144 pagini de text, urmate de un cuprinzător rezumat în limba engleză (p. 145-175), abrevieri (p. 176-177), a amplă listă bibliografică (p. 178-212), o notă vizând transliterarea numelor (p. 213-215), cinci tabele ce formează anexele (p. 216-224) şi indicele de nume (p. 225-230). Partea principală a acestui studiu monografic constă din trei capitole (p. 37-138), fiecare având câte trei subcapitole.

În mod firesc, debutul este reprezentat de un *Cuvânt înainte* (p. 9), ce aparține prof. dr. hab. Ion Eremia, conducător de doctorat al semnatarului. Consemnăm, mai apoi, existența unei scurte *Prefețe* (p. 10), în care autorul aduce mulțumiri tuturor celor care l-au susținut atât din punct de vedere ştiințific, cât şi moral, în răstimpul elaborării lucrării.

Introducerea (p. 11-36), amplă şi foarte consistentă informațional, face mențiuni cu privire la importanța şi actualitatea temei, stabilind limitele cronologice şi geografice, dar şi scopul şi obiectivele investigației. De asemenea, este punctată importanța demersului pentru lămurirea problemelor istorice legate de procesele etno-culturale din spațiul carpato-nistrean. Cea mai mare atenție este acordată, aici şi acum, chestiunilor istoriografice şi celor generate de stadiul tratării subiectului. Nu în ultimul rând,

autorul se referă atât la valoarea aplicativă a demersului său, cât şi la noutatea ştiinţifică a studiului de profil din Republica Moldova.

În cadrul acestui capitol introductiv, pe lângă problemele amintite, semnatarul evidenţiază cele trei teorii principale referitoare la evoluţia etnosului: esenţialistă (primordialistă), constructivistă şi instrumentalistă. Sergiu Matveev abordează şi mult disputata problemă ce priveşte interpretarea etnică a culturilor arheologice. El subliniază că este important de stabilit în ce măsură conţinutul etnosului este identic cu cel al unor culturi arheologice (p. 34). Pe baza abordării ştiinţifice efectuate pe seama chestiunilor despre etnos, etnicitate, corelarea etnos – cultura arheologică etc., se poate afirma că autorul se dovedeşte un bun cunoscător nu doar al istoriografiei din fosta URSS, dar şi al celei occidentale, care se ocupă de aceste probleme.

Capitolul I, *Contribuţii arheologice la studierea proceselor etno-culturale* (p. 37-79), este delimitat în următoarele subcapitole:

1. *Reflectarea proceselor etno-culturale din secolele II-V şi interpretarea lor în istoriografia sovietică* (p. 38-45);

2. *Reflectarea proceselor etno-culturale din secolele V-IX şi interpretarea lor în istoriografia sovietică* (p. 45-59);

3. *Reflectarea proceselor etno-culturale din secolele X-XIV şi interpretarea lor în istoriografia sovietică* (p. 59-79).

S. Matveev supune analizei contribuţia altor periegheze arheologice de teren în cunoaşterea detaliată a proceselor etno-culturale din spaţiul dintre Carpaţi şi Nistru, care au avut şi au un rol important la reconstituirea evenimentelor istorice, contribuind semnificativ şi la înţelegerea problematicii din câmpul proceselor etno-culturale. Autorul mai evidenţiază două mari perioade, distincte din punct de vedere calitativ şi cantitativ, ale cercetărilor arheologice sovietice. Prima este cuprinsă între sfârşitul anilor ’40 şi începutul anilor ’60 ai secolului XX, iar cea de-a doua, este delimitată de mijlocul anilor ’60 şi sfârşitul deceniului nouă al aceluiaşi veac.

Fără a intra în prea multe detalii, dorim numai să amintim că semnatarul lucrării a analizat reflectarea proceselor etno-genetice şi interpretarea lor în scrisul istoric din fosta URSS, respectând atât periodizarea generală a istoriei antice, cât şi a celei medievale timpurii, aşa cum au fost ele abordate de cercetarea istorică a vremurilor respective. Un exemplu în acest sens este cel din subcapitolul intitulat *Reflectarea proceselor etno-culturale din secolele II-V p. Chr. şi interpretarea lor în istoriografia sovietică*, în care se analizează interpretarea istoriografică a culturii Sântana de Mureş-Černjahov (denumită în istoriografia sovietică numai cultura Černjahov). Ea include cea mai mare componentă germanică, iniţial atribuită slavilor de către mediul ştiinţific sovietic, iar mai târziu, în urma unor îndelungate investigaţii şi cercetări, a fost recunoscut caracterul ei polietnic (p. 39), în care goţii reprezentau latura dominantă din punct de vedere politic.

Alte două aspecte supuse acum analizei sunt cele care se referă la romanizarea şi răspândirea creştinismului, secvenţe ale proceselor etno-culturale din primele secole ale erei creştine, care au fost dezbătute în istoriografia rusă şi sovietică.

În urma examinării teoriilor istoriografiei sovietice privind interpretarea etnică a comunităţilor şi proceselor etnice din veacurile II-IV p. Chr., autorul a ajuns la concluzia că datul caracteristic subliniat a constat atât negarea procesului de romanizare în afara teritoriului provinciei romane Dacia, cât şi în reducerea interacţiunii civilizaţiei romane şi barbare la un nivel numit „influenţă”. Chiar şi punerea în valoare a vestigiilor culturii arheologice Sântana de Mureş-Černjahov s-a făcut iniţial prin prisma factorului politic, revendicându-se un rol important pe seama slavilor, iar ulterior, prin stabilirea a trei direcţii principale de cercetare: slavă, germanică şi polietnică.

La finele acestui subcapitol, autorul ajunge la concluzia că şcoala de istorie sovietică a fost caracterizată atât de scoaterea din contextul istoric a anumitor etape în aprecierea fenomenelor etno-politice şi etno-sociale, cât şi de negarea vehementă a răspândirii creştinismului în rândul populaţiei barbare în perioada secolelor II-V p. Chr.

Analiza veacurilor V-IX p. Chr. a necesitat o bună cunoaştere a literaturii edite de specialitate, atrăgându-se atenţia asupra tendenţiozităţii şi influenţei factorului politic în interpretarea vestigiilor

arheologice. Un exemplu în acest sens este faptul că la desemnarea monumentelor erau stabiliţi termeni care puneau accentul, în primul rând, pe aspectul etnic, cum ar fi, de exemplu, „cultura slavă timpurie", iar pentru epoca ulterioară, „cultura rusă veche", noţiuni improprii în viziunea semnatarului, pentru a desemna realitatea etnică din spaţiul vizat. O altă pildă a răstălmăcirii e dată de denumirile expediţiilor arheologice care s-au organizat în RSSM, în anii '50-'80 ai secolului XX, precum „Slavjanskaja ekspedicija" (expediţia slavă), „Drevneruskaja ekspedicija" (expediţia rusă veche) ori „Slavjano-moldavskaja ekspedicija" (expediţia slavo-moldovenească), care impuneau din start tipare etnice slave materialelor arheologice încă nedescoperite, insuficient cercetate sau fără a putea fi comparate cu alte materiale depistate în urma cercetărilor arheologice.

La finele acestui subcapitol, S. Matveev conchide că scrisul istoric sovietic a fost caracterizat de negarea, cu unele excepţii, a continuităţii populaţiei romanizate după invazia hunilor; o colonizare slavă, paşnică, a spaţiului pruto-nistrean, găsit pustiu; formarea volohilor în baza simbiozei dintre populaţia romanizată şi slavi, dar în afara arealului carpato-nistrean; atribuirea culturii materiale din spaţiul dintre Prut şi Nistru exclusiv slavilor; lipsa unei baze metodologice şi teoretice pentru cercetarea proceselor etno-culturale din zona respectivă, construcţiile etno-politice reieşind din ideile marxist-leniniste despre formaţiunile social-economice şi politica promovată de URSS (p. 59).

Autorul observă că la nivelul cercetărilor arheologice, al reconstituirilor şi concluziilor istorice, coabitarea dintre romanici şi slavi era mereu respinsă, în primul rând, prin negarea vehementă sau neadmiterea ca romanicii să locuiască în spaţiul est-carpatic anterior începutului mileniului II p. Chr., iar în al doilea, prin privarea populaţiei romanice de dreptul la propria cultură materială în perioada veacurilor VI-IX p. Chr.

În ceea ce priveşte reflectarea proceselor etno-culturale din secolele X-XIV, semnatarul conchide că istoriografiei sovietice i-au fost caracteristice afirmaţii precum: volohii nu erau o populaţie autohtonă în spaţiul est-carpatic şi au venit în această regiune după veacul XII, în care drept populaţie autohtonă erau considerate triburile slavilor de răsărit; simbioza volohilor sosiţi şi a slavilor de răsărit a condus la formarea poporului moldovenesc, diferit de cel român; teritoriul dintre Nistru şi Prut a fost considerat parte componentă a cnezatelor Kievului şi Halici-Volynia, opinie de la care a făcut rabat un grup restrâns de istorici ucraineni din anii '80 ai secolului XX.

Capitolul II, intitulat *Etnogeneza – problemă interdisciplinară şi controversată* (p. 80-111), este structurat în trei subcapitole:

1. *Investigaţii etnofolclorice*;
2. *Investigaţii lingvistice*;
3. *Studii paleoantropologice*.

Autorul analizează studiile etnofolclorice, lingvistice şi paleoantropologice – aşa cum au fost ele reiterate în istoriografia din perioada sovietică.

El constată că studiile etnografice, la fel ca şi cele arheologice, s-au aflat sub incidenţa politicului, şi că, fără nicio deosebire, odată cu analizarea rădăcinilor folclorului, tradiţiilor şi obiceiurilor, era abordată şi problema definirii noţiunii de etnos. Sergiu Matveev remarcă faptul că noţiunea privind originea etnică a moldovenilor, în calitate de entitate deosebită de cea română, aşa cum era abordată de etnografii din URSS, nu se deosebea cu nimic de cea vehiculată în literatura arheologică sovietică, iar reconstituirile erau aproape identice. De asemenea, se mai constată că investigaţiile etnofolclorice ale cercetătorilor sovietici au urmat scopul nedeclarat de a demonstra procesul formării poporului moldovenesc prin simbioza slavilor de răsărit cu volohii, inventându-se numeroase argumente de ordin etnografic şi folcloric, rolul slavilor fiind considerat ca fiind unul progresist (p. 93).

În al doilea subcapitol, istoricul de la Chişinău subliniază că, în epoca sovietică, investigaţiile lingviştilor sovietici au avut ca scop dovedirea existenţa limbii moldoveneşti, ca fiind distinctă de cea română. În opinia sa, argumentele aduse de scrisul de profil sovietic demonstrează că scheletul limbii numite „moldoveneşti" este completamente neslav şi că, la momentul interacţiunii triburilor slavilor de răsărit cu romanicii de est în regiunea carpato-nistreană, limba celor din urmă era deja formată (p. 106).

Nu în ultimul rând, ţinem să menţionăm că soluţiile concrete propuse de către semnatar demonstrează că hermeneutica sovietică devine subiectivă atunci când este vorba de a evoca epoci, perioade şi regiuni de interes politic sau când analizează vechimea neamului din care se trag locuitorii acestor ţinuturi.

În urma analizei efectuate în cel de-al treilea subcapitol, autorul reliefează caracterul sporadic al studiilor antropologice şi atrage atenţia asupra faptului că, şi în cazul acestora, au apărut studii care acceptau o relativă pluralitate de opinii. În cazul în care, în urma cercetărilor, construcţia unor scheme istorice nu era cu putinţă, se preciza că ele se admiteau ca ipoteze de lucru. Nu în ultimul rând, Sergiu Matveev sesizează că, indiferent de atributele etnice determinate de antropologii sovietici, a doua jumătate a mileniului I p. Chr. rămâne nestudiată din unghi de vedere antropologic.

Capitolul III, denumit *Probleme controversate în studiile etno-culturale din secolele II-XIV* (p. 112-138), este divizat în următoarele subcapitole:

1. *Problema romanizării şi răspândirii creştinismului*;
2. *Problema originii şi conţinutului numelui de vlah*;
3. *Evoluţia romanicilor de est-o problemă ştiinţifică transformată în politică*.

În cadrul primului subcapitol, autorul îşi propune să analizeze opiniile din istoriografia sovietică cu privire la problema romanizării şi a răspândirii creştinismului în spaţiul de la est de Carpaţi. Între problemele discutate se numără cele cu privire la supuşii romanizării, spaţiul în care a avut loc fenomenul şi data încheierii acestui proces. După o analiză a opiniilor existente în arealul istoriografic, se ajunge la concluzia că istoriografiei sovietice i-au fost caracteristice negarea procesului de romanizare în afara teritoriului provinciei Dacia, reducerea interacţiunii civilizaţiei romane şi barbare la un nivel numit „influenţă" şi, nu în ultimul rând, valorificarea vestigiilor arheologice prin prisma factorului politic. Autorul observă faptul că, în raport cu această chestiune, scrisului istoric respectiv i-au fost specifice dislocarea, din contextul istoric, a anumitor etape în aprecierea fenomenelor etnice, politice şi sociale, precum şi negarea răspândirii creştinismului în rândul populaţiei barbare din perioada veacurilor II-IV. O abordare complexă se referă la originea şi conţinutul numelui de vlah, dar şi la aspectele ce ţin de ştiinţă, care au fost politizate însă în numeroase lucrări publicate în epoca sovietică.

În *Încheiere* (p. 139-144), sunt formulate o serie de concluzii desprinse de autor în urma analizelor efectuate, dar şi un şir de recomandări necesare pentru a depăşi starea de lucruri în cercetarea istorică contemporană.

Sergiu Matveev conchide cu îndreptăţit temei, că studiile cu privire la procesele etno-culturale în secolele II-XIV, în spaţiul dintre Carpaţi şi Nistru, întreprinse de reprezentanţii istoriografiei sovietice, se caracterizează prin tendinţa de a extrage din material mai multă informaţie istorică decât acesta o poate oferi, ceea ce, în condiţiile lipsei unor opinii critice privitoare la „teoriile oficiale", a contribuit la formarea unor fenomene negative. Autorul lucrării relevă totodată că o specificitate a acestei perioade a fost monopolizarea cercetărilor de către anumite persoane şi formarea unui cerc închis de studiere, cu acces redus la informaţie pentru cei aflaţi în exterior. În opinia autorului, înseşi publicaţiile de specialitate au suferit de sindromul analizei parţiale a datelor şi de omiterea celor care nu se încadrau în construcţiile logico-istorice propuse.

Nu în ultimul rând, S. Matveev conchide că istoriografia sovietică a fost una politizată, conformându-se ideilor emise şi impuse de la centru, dând dovadă de o supunerea oarbă, lipsă de autonomie intelectuală şi de voinţă în cercetare. Această stare a lucrurilor a contribuit la superficialitatea şi simplismul studiilor etnice şi a reprezentat o barieră insurmontabilă în calea progresului ştiinţific din acele vremuri. Interpretarea sovietică a istoriei pe baza formaţiunilor social-politice (sclavagism, feudalism, capitalism, socialism) s-a dovedit, după cum bine constată autorul, păguboasă, fiindcă impunea schimbarea terminologiei etnice odată cu cea a formaţiunii: neam, trib, poporaţie, popor, naţiune burgheză, naţiune socialistă.

Cert este că în paginile acestui studiu monografic, semnatarul nu doar analizează cu multă imparţialitate punctele de vedere ale cercetătorilor sovietici, dar îşi exprimă, atunci când este necesar, şi propriul punct de vedere asupra unor probleme mai complexe, aducând adeseori argumente solide. Chiar dacă abordarea sa este una critică, pe alocuri chiar excesivă, trebuie menţionat că universitarul de la Chişinău a utilizat toate metodele specifice unei exegeze fundamentale.

În concluzie, nu putem aprecia decât pozitiv atât efortul său de a analiza şi reda cât mai exact realităţile din cadrul istoriografiei sovietice faţă de de procesele etno-culturale din spaţiul carpato-nistrean în secolele II-XIV, cât şi utilitatea acestui studiu valoros pentru comunitatea ştiinţifică din

Europa de Est şi Sud-Est, în vederea unei clarificări imparţiale şi echidistante a problematicii în cauză. Această carte aduce un plus substanţial în informaţia istorică, constituindu-se într-un veritabil instrument de lucru pentru istorici, arheologi şi lingvişti.

În încheiere, recomand cu căldură acest volum, aşteptat cu atât de mare interes în mediul ştiinţific de specialitate, tuturor celor interesaţi de subiectul respectiv.

Vitalie Bârcă

Johann MARTE, Viorel IONIŢĂ, Iacob MÂRZA, Laura STANCIU, Ernst Christoph SUTTNER (Hrsg.), ***DieUnion der Rumänen Siebenbürgens mit der Kirche von Rom band I von den anfängen bis 1701 – Unirea românilor transilvăneni cu Biserica Romei vol. I De la începuturi până la anul 1701,*** Bucureşti, Edit. Enciclopedică, 2010, 335 p.

O idee utilă a pornit din Viena: „începând cu anul 2001, o grupă de lucru susţinută de Fundaţia vieneză PRO ORIENTE, formată din teologi şi istorici, se străduieşte să elaboreze, pe baza izvoarelor, istoria Unirii religioase din Transilvania, precum şi a rezistenţei împotriva acesteia, şi să aducă contribuţia la o lucrare, care să nu fie unilaterală din punct de vedere confesional sau naţional, ci – aşa cum cere ştiinţa istoriei – sine ira et studio. Membrii grupei de lucru sunt teologi romano-catolici, ortodocşi, greco-catolici, luterani şi reformaţi precum şi istorici laici, „îşi începe Johann Marte, preşedintele Fundaţiei PRO ORIENTE, *Cuvântul* său *înainte* la acest prim volum al cercetărilor. Această grupă de lucru şi-a fixat ca să prezinte evenimentele mişcării pentru Unire dintre 1697-1761, iar rezultatele obţinute se vor constitui în primul capitol al acestei lucrări generale. Apoi pentru publicarea muncii lor, colaboratorii grupei de cercetare au fixat reguli de redactare expuse în 12 puncte, iar apariţia primului volum va conduce la imbolduri şi critici care vor da naştere la o activitate prolifică în următorii ani. Acest prim volum conţine mai multe articole referitoare la periodizarea convenită.

Un prim articol intitulat Die Aufnahme von Unionsverhandlungen und die Anfänge des Widerstands gegen die Union – *Demararea tratativelor de Unire şi începuturile opoziţiei împotriva acesteia* datorat lui Viorel Ioniţă, Iacob Mârza, Laura Stanciu, Ernst Christoph Suttner. Încorporarea Transilvaniei în Imperiul habsburgic a adus transformări semnificative, la sfârşitul secolului al XVII-lea, pentru români, care sperau într-o îmbunătăţire a soartei lor pe plan social. Iezuiţii veniţi odată cu armata imperială, pe lângă misiunea lor de a se ocupa de viaţa spirituală a soldaţilor şi a catolicilor din acest teritoriu, aveau şi misiunea (ascunsă) de a promova, în cercurile înalte ale Bisericii românilor, disponibilitatea unei Uniri cu Biserica Catolică. După moartea subită a mitropolitului Teofil în 1697, discuţiile se definitivează cu noul ales, Atanasie Anghel, hirotonit în Ţara Românească şi instruit de Patriarhul Dositei al Ierusalimului, precizându-se dorinţa iezuiţilor: „prin Unirea numeroşilor români cu puţinii catolici ai Ţării, Biserica Catolică să devină cea mai puternică Biserică din Transilvania, – în acest context – românii erau interesaţi să obţină avantaje pe urma schimbării de putere din Ţară." Confirmarea că vor primi aceste avantaje se află în *Diploma leopoldină* din 23 Septembrie 1692 prin care cardinalul Kollonich promitea clerului unit egalitate în drepturi cu latinii din Ţară. Autorităţile transilvane s-au împotrivit imediat acestei *Diplome* temându-se de o schimbare a realităţilor social-politice a românilor în detrimentul celor trei naţiuni recepte. Iezuiţii îi asiguraseră pe români că, după Unirea cu Biserica Catolică, vor putea să-şi conserve legea strămoşească. Dar cardinalul Kollonich înţelegea ca uniţii să preia complet gândirea teologică tridentină, şi nu să urmeze moştenirea tradiţională, adică legea strămoşească. Acest fapt a adus multă împotrivire sau rezistenţă împotriva Unirii. Următorul capitol este semnat de Vasile Leb, *Die drei anerkannten Nationen und vier Konfessionen im Siebenbürgen des 17. Jahrhunderts und der Rechtsstatus der Rumänen, die weder als Nation anerkannt waren noch eine rezipierte Religion besaßen* (Trei naţiuni şi patru confesiuni recepte în Transilvania secolului al XVII-lea şi statutul juridic al românilor, care nu erau recunoscuţi nici ca naţiune şi nu aveau nicio religie receptă), prezintă situaţia religioasă din Transilvania unde existau trei naţiuni privilegiate: nobilii (unguri), saşii şi secuii, şi patru confesiuni recepte: romano-catolicii, luteranii, calvinii şi